

नागेशभट्टविरचिता

परमलघुमञ्जूषा

पाठः ८ – २०.०३.२०१७

लक्षणानिरूपणम्

मङ्गलम्

येनाक्षरसमाम्नायम् अधिगम्य महेश्वरात्।
कृत्स्नं व्याकरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः॥
वाक्यकारं वररुचिं भाष्यकारं पतञ्जलिम्।
पाणिनिं सूत्रकारं च प्रणतोऽस्मि मुनित्रयम्॥
शिवं नत्वा हि नागेशेनानिन्द्या परमा लघुः।
वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषैषा विरच्यते॥

सङ्क्षेपः

- शक्यसम्बन्धो लक्षणा
  - गौणी – सादृश्यसम्बन्धेन। अग्निः माणवकः।
  - शुद्धा – अन्यसम्बन्धेन। गङ्गायां घोषः।
- अजहत्स्वार्था – काकेभ्यो दधि रक्ष्यताम्।
- जहत्स्वार्था – मञ्चाः क्रोशन्ति।
- जहदजहत्स्वार्था – ग्रामो दग्धः।

सङ्क्षेपः

- तात्स्थ्यादिनिमित्तिका लक्षणा
  - तात्स्थ्यात् तदैव ताद्धर्म्यात् तत्सामीप्यात् तथैव च।
  - तत्साहचर्यात् तादर्थ्यात् ज्ञेया वै लक्षणा बुधैः॥
  - तात्स्थ्यात् – मञ्जाः क्रोशन्ति।
  - ताद्धर्म्यात् – अग्निर्माणवकः।
  - तत्सामीप्यात् – गङ्गायां घोषः।
  - तत्साहचर्यात् – कुन्तान् प्रवेशय।
  - तादर्थ्यात् – इन्द्रः स्थूणा।